

Föreläsning 10

Krugman & Wells kap 18-19

Priks & Vlachos kapitel 5

- Välfärdsstaten och inkomstfördelning
- Faktormarknader
 - Värdet av marginalprodukten
 - Efterfrågan och utbud

Syften med en välfärdsstat

- Ett syfte är att utjämna *inkomstklyftor*
 - Transfereringar
 - Eftersom 1 krona på marginalen är värd mindre för rik än en fattig så kommer transfereringar att gynna den fattiga mer än den missgynnar den rike. $MU_{\text{rik}} < MU_{\text{fattig}}$
 - Med den logiken leder omfördelning till mer nytta än skada
 - Men omfördelning kan orsaka effektivitetsförluster
- Utjämning sker utifrån idéer om rättvisa

Tre (liberala) perspektiv på rättvisa

- Utilitarism: summera individuella nyttor
 - Samhällsnytta = ΣU_i
 - Konsistent med $MU_{rik} = MU_{fattig}$ (efter hänsyn till effektivitetsförluster)
 - Kan “offra” några för andras välbefinnande
- Rawls: gynna den som har det sämst
 - Maximin-kriteriet: åtgärder som gör att den som har det sämst, U_{MIN} , får det bättre bör genomföras
 - Samhällsnytta = $\max[U_{MIN}]$
 - Inkomstskillnader som gör att U_{MIN} ökar är då helt ok
- Nozick: staten har ingen rätt att omfördela
 - Utfallet av en **rättvis process** är rättvis

Syften med välfärdsstaten

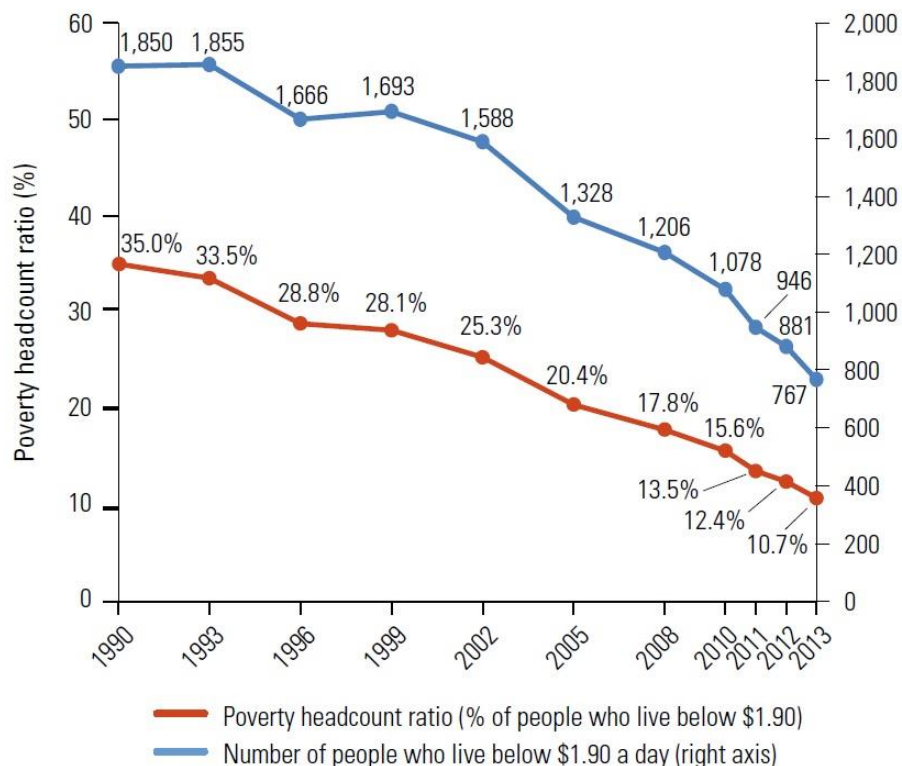
- Minska ekonomisk osäkerhet
 - Socialförsäkringar
- Privata försäkringslösningar kan fungera dåligt
 - Svårt för individer att försäkra sig mot makroekonomiska chocker (staten mer kreditvärdig)
 - Informationsasymmetrier gör att vissa privata försäkringsmarknader kan fungera dåligt (nästa föreläsning)

Fattigdom

- Absolut och relativ fattigdom
 - Absolut: var dra gränsen (\$2 eller \$7 per dag)?
 - Relativ fattigdom: Tex: andelen som tjänar mindre än halva **median**inkomsten
 - Medianinkomsten: mitt i inkomstfördelningen
- Ökad inkomstspridning kan öka relativ fattigdom utan att absolut fattigdom ökar
 - Tex om tillväxt tillfaller rikaste halvan av befolkningen

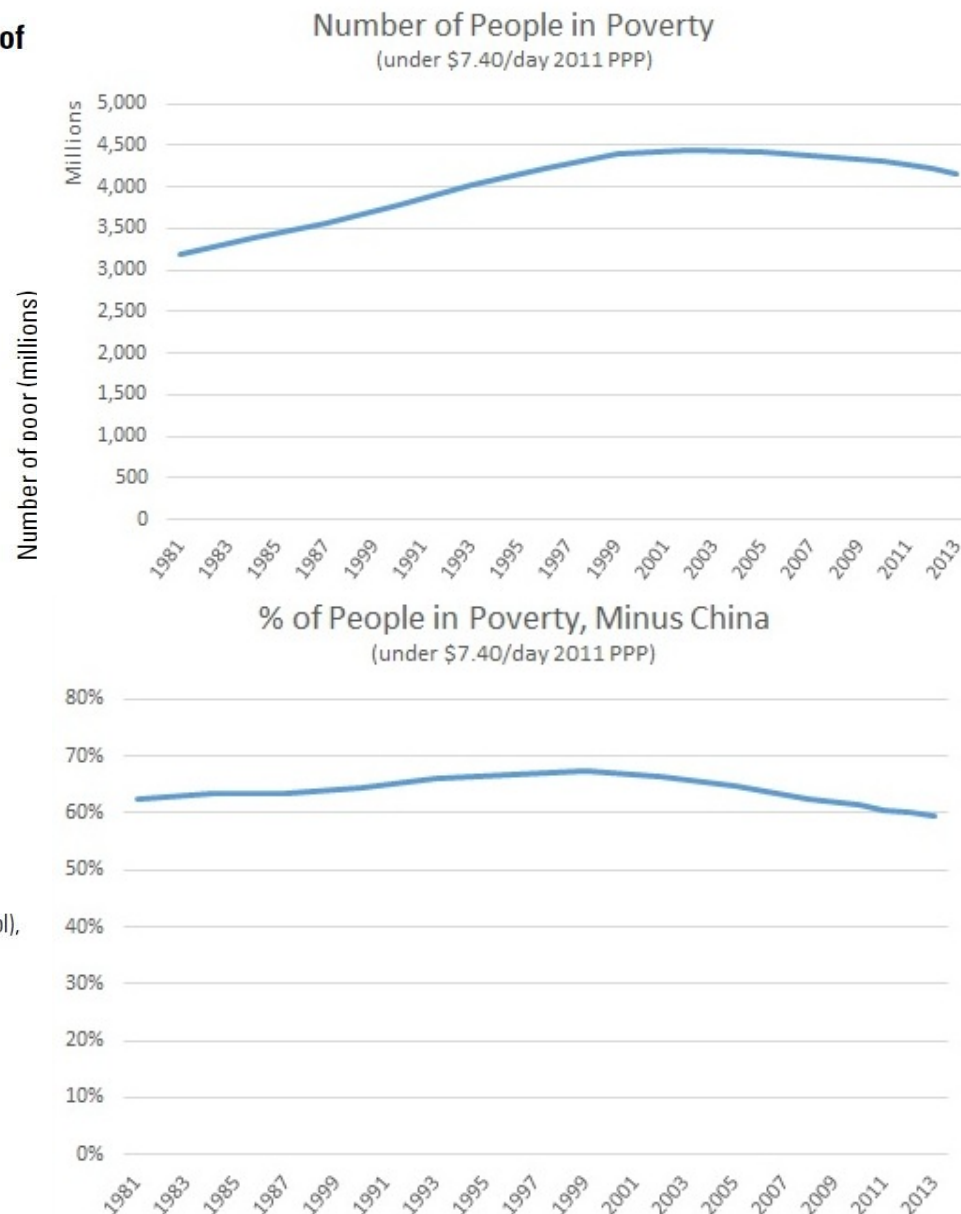
Global fattigdom (absolut)

FIGURE 2.1 The Global Poverty Headcount Ratio and the Number of the Extreme Poor, 1990–2013

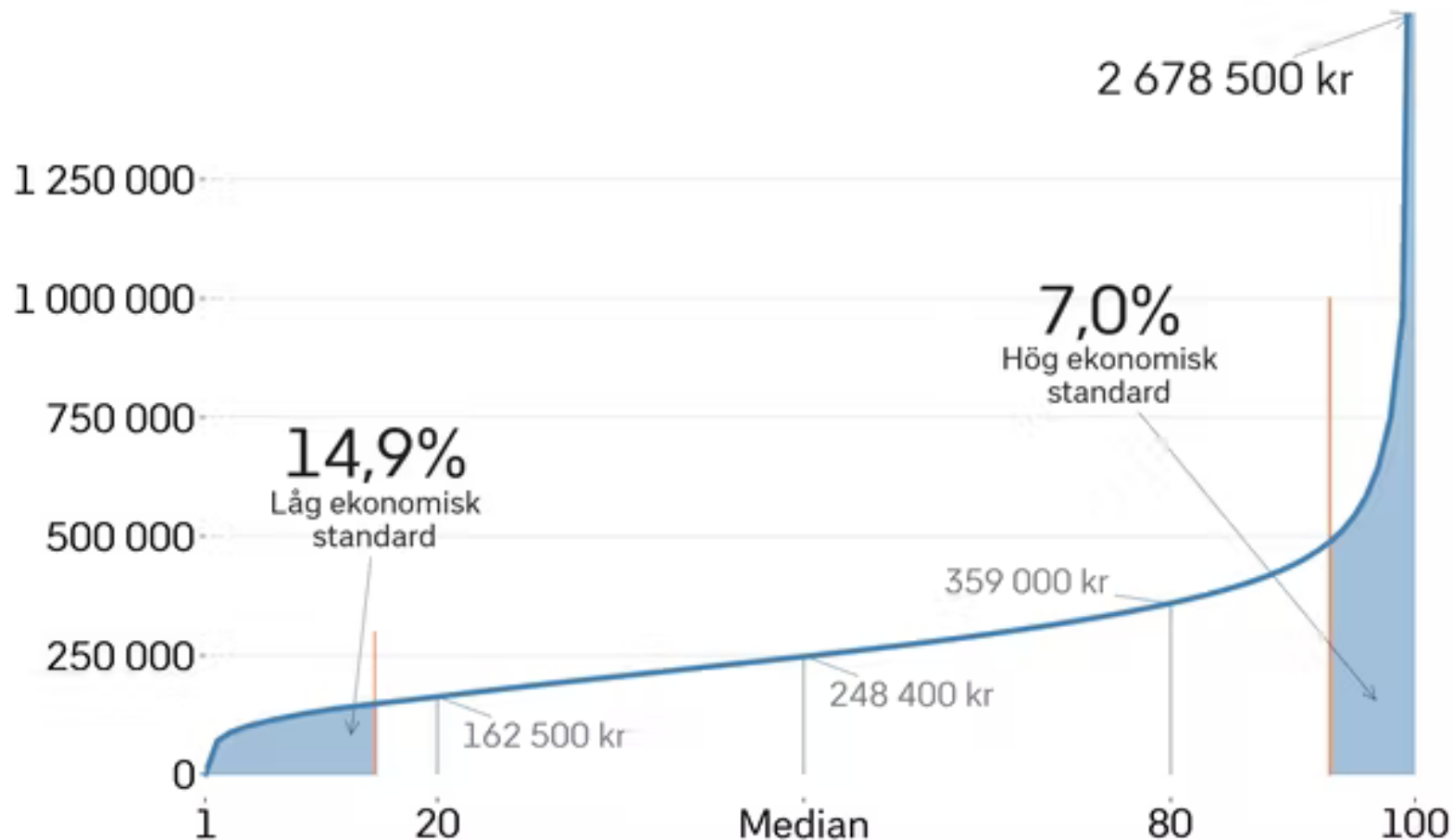

Sources: Annex 2A; most recent estimates, based on 2013 data using PovcalNet (online analysis tool), World Bank, Washington, DC, <http://iresearch.worldbank.org/PovcalNet/>.

Note: Poverty is measured using the 2011 US\$1.90-a-day PPP poverty line.

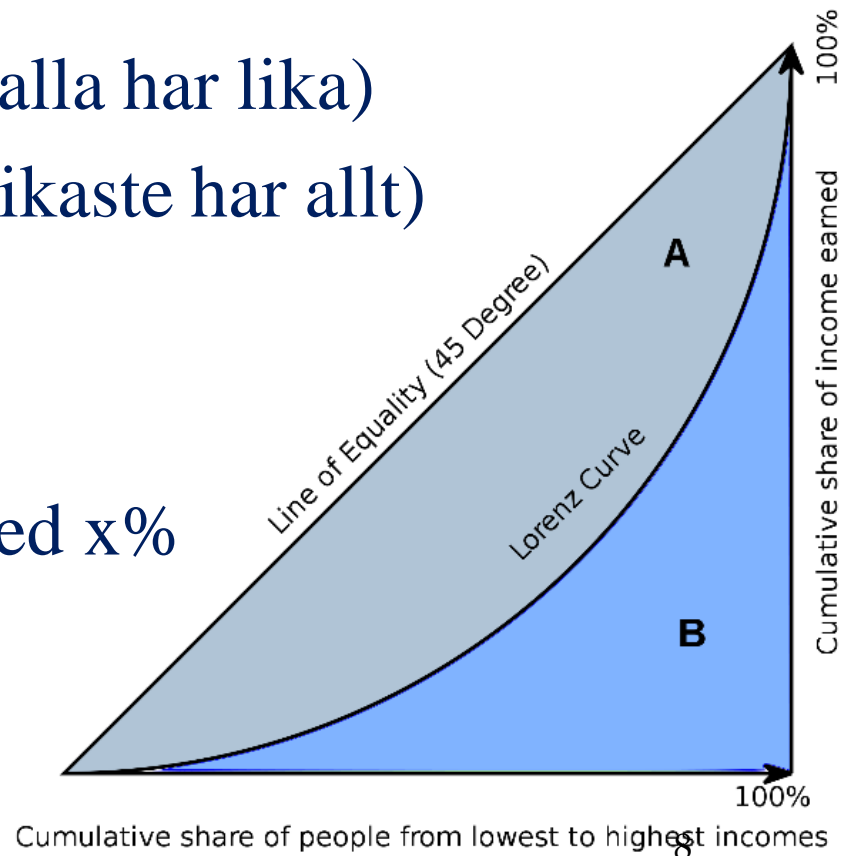
Inkomstfördelning (2017)

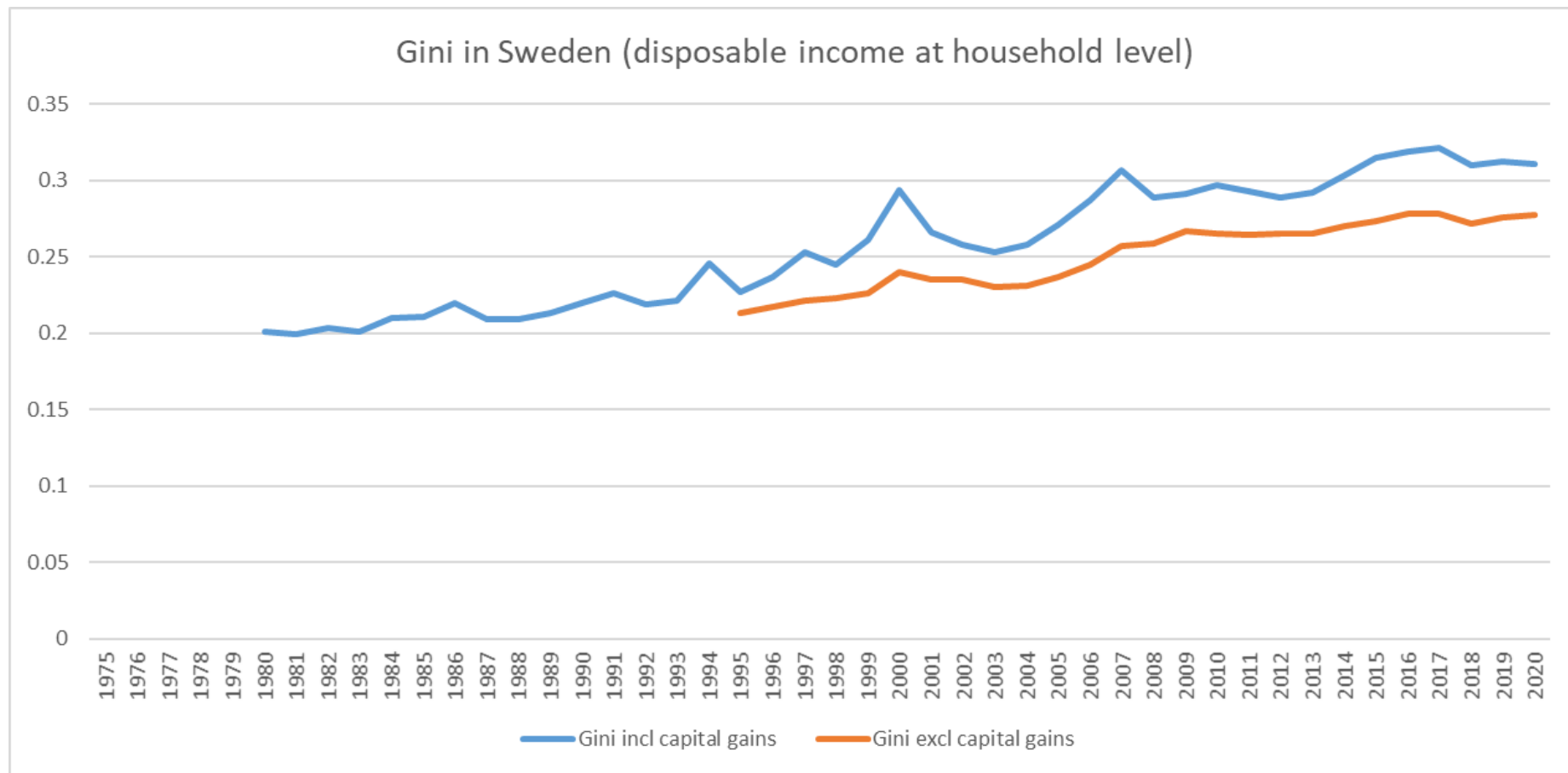
Då medelinkomst $>$ medianinkomst så är inkomstfördelningen "skev"
(se Priks och Vlachos kapitel 2)

Mått på ojämlikhet

- Gini-koefficienten
 - Värde mellan 0 och 1
 - 0 = fullständig jämlikhet (alla har lika)
 - 1 = total ojämlikhet (den rikaste har allt)
 - Mäter $A/(A+B)$
 - Lorenzkurvan: kumulativ inkomstandel för grupp med x% lägsta ink. (Om A = 0 har alla samma inkomst)

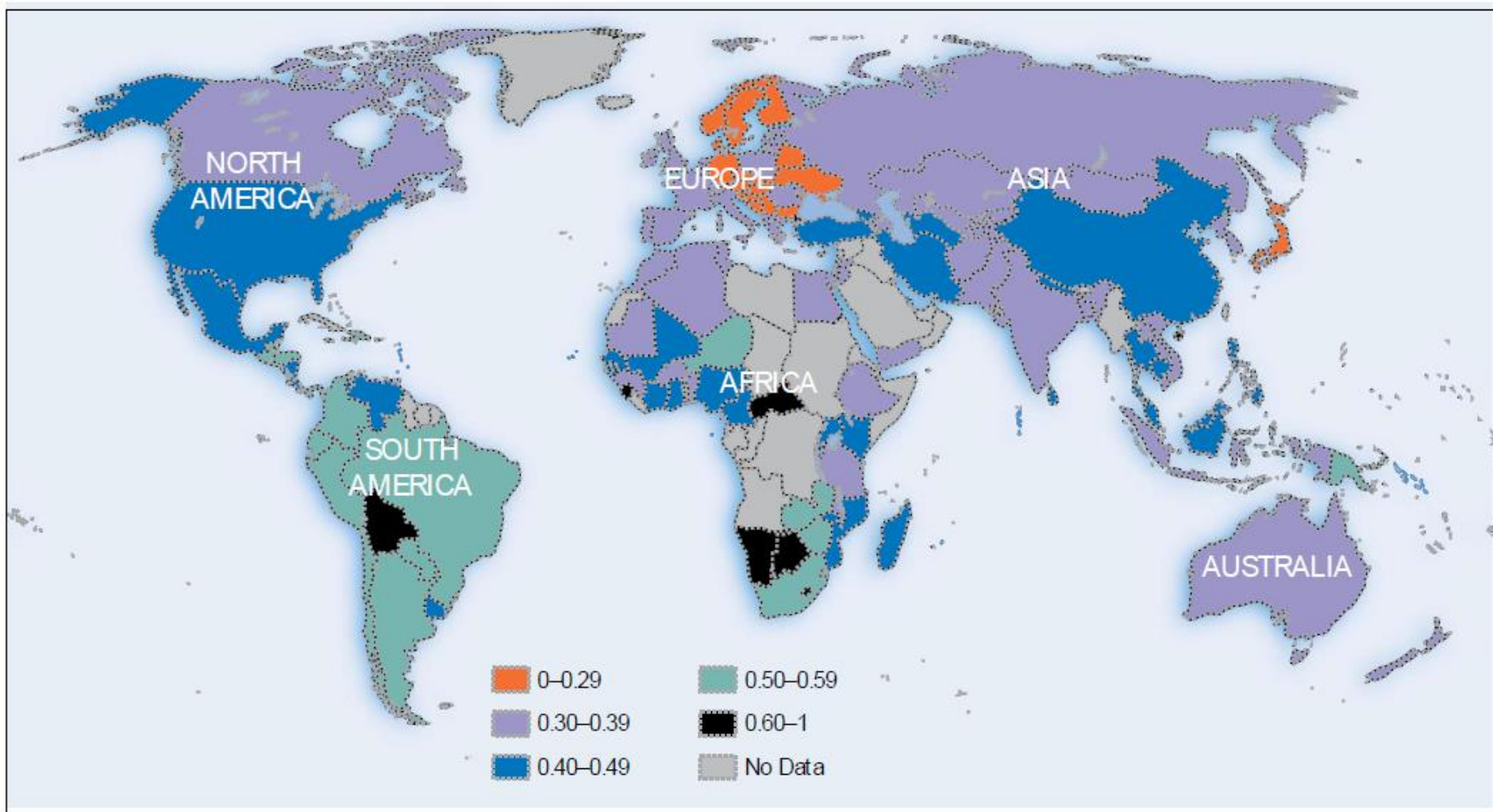

Ginikoefficienten i Sverige 1975-2020

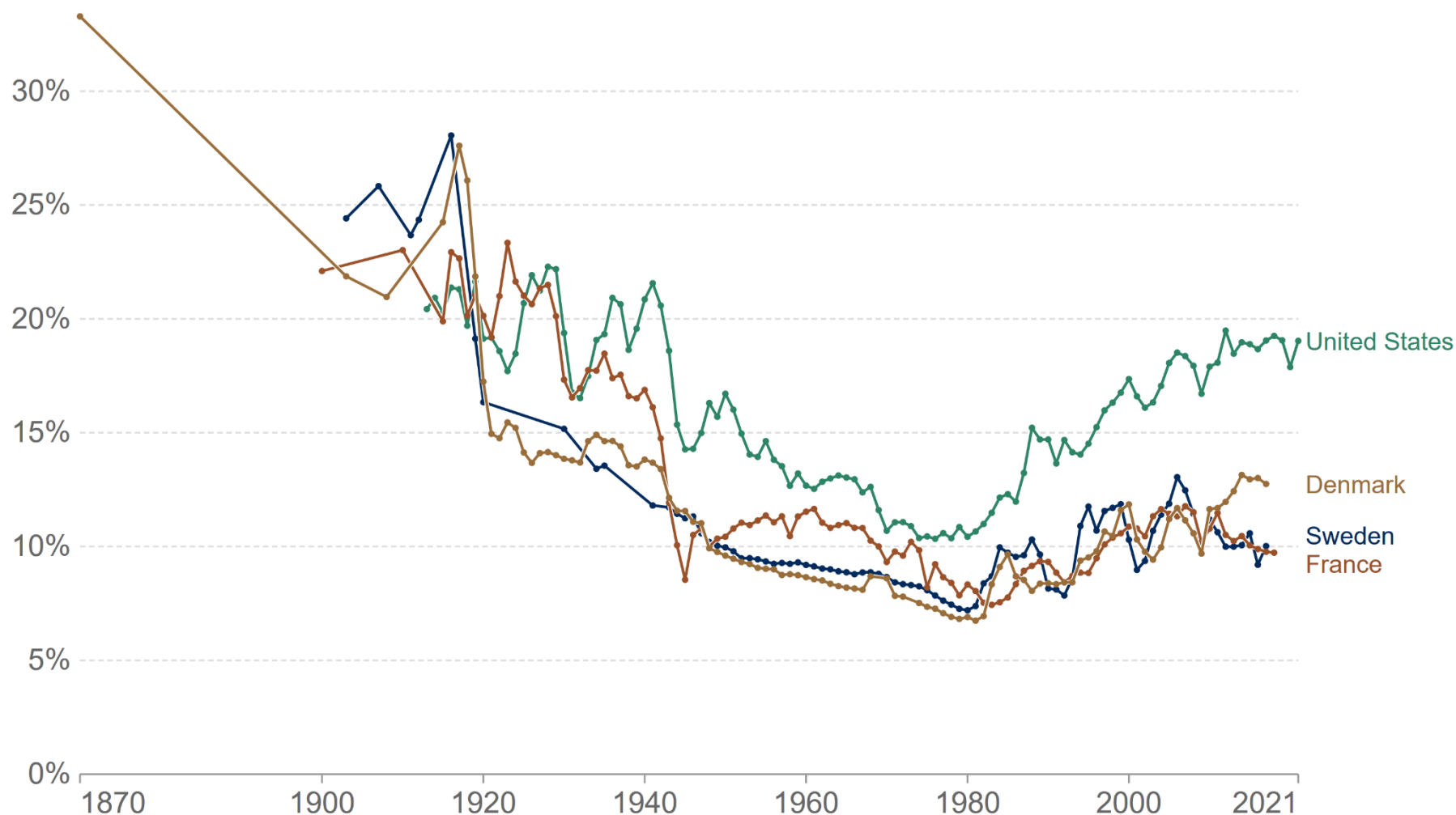
Lästips: Waldenström (2020), Perspektiv på ojämlikheten i Sverige, *Ekonomisk Debatt*

Ginikoefficienten i världen

Income share of the top 1% (before tax), 1870 to 2021

This is the income of the richest 1% as a share of total income. Income here is measured before the payment and receipt of taxes and benefits.

Source: World Inequality Database (WID.world) (2022)

Note: Income is also measured after payment of public and private pensions.

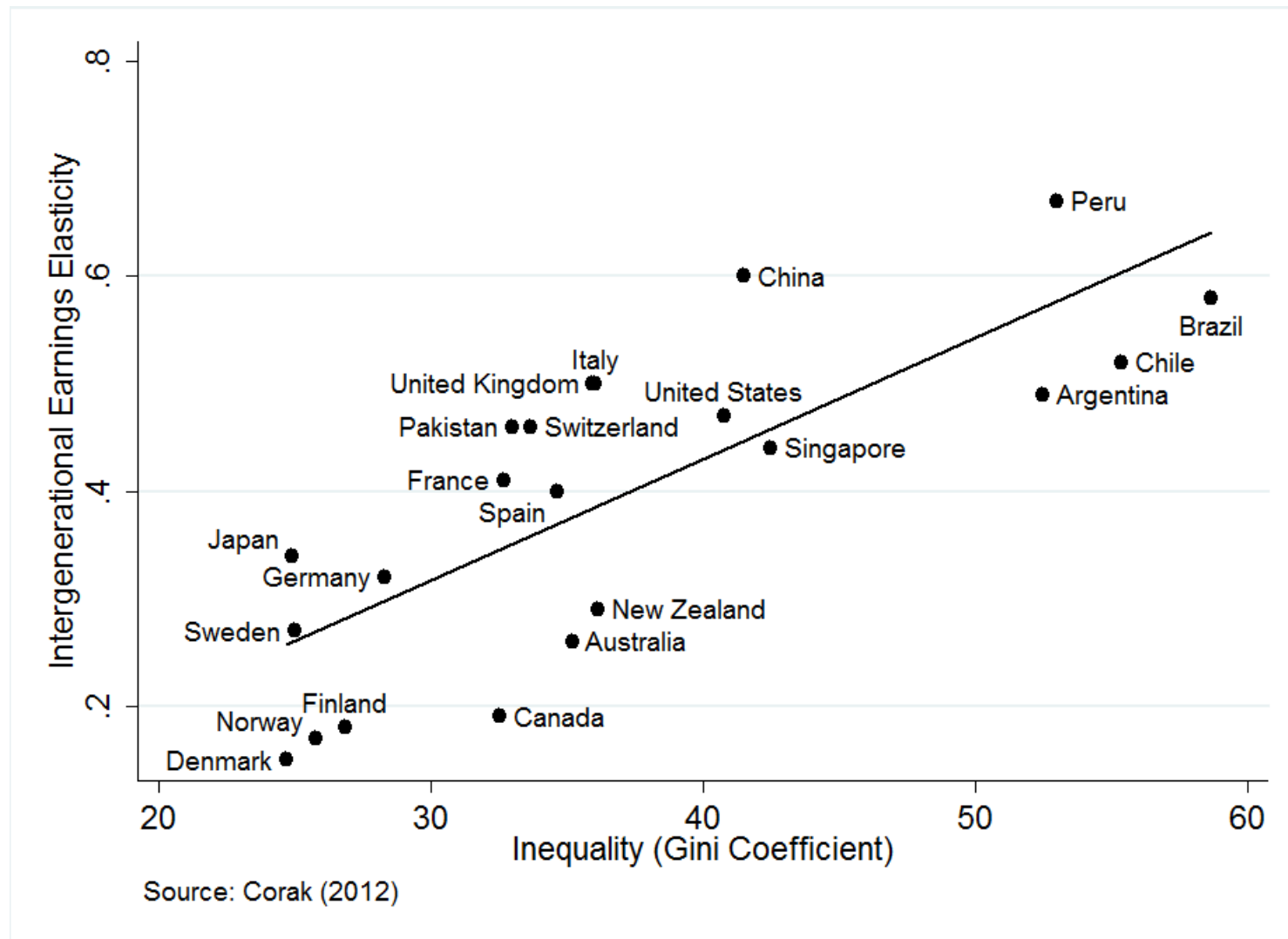
CC BY

Ojämlighet och inkomströrlighet

- En hög inkomstojämlighet kan vara förenlig med hög social rörlighet
 - Tex incitament att utbilda sig odyl
- Inkomstskillnader innebär dock olika möjligheter för olika grupper
 - Olika skolor, bostadsområden osv

The Great Gatsby Curve:

Lägre inkomströrlighet mellan generationer i ojämlika länder

Effektivitetsskäl till välfärdstat: Tex privat sjukförsäkring

- Lider av “adverse selection”
 - Givet en gemensam försäkringspremie är främst de relativt sjuka intresserade av privat försäkring
 - Men försäkringsbolagen gör förlust om främst de sjuka försäkrar sig
 - Offentlig/obligatorisk sjukförsäkring löser detta
 - Alternativ: anta hela grupper (tex via arbetsplatser) eller screening

Välfärdsstatsdebatten

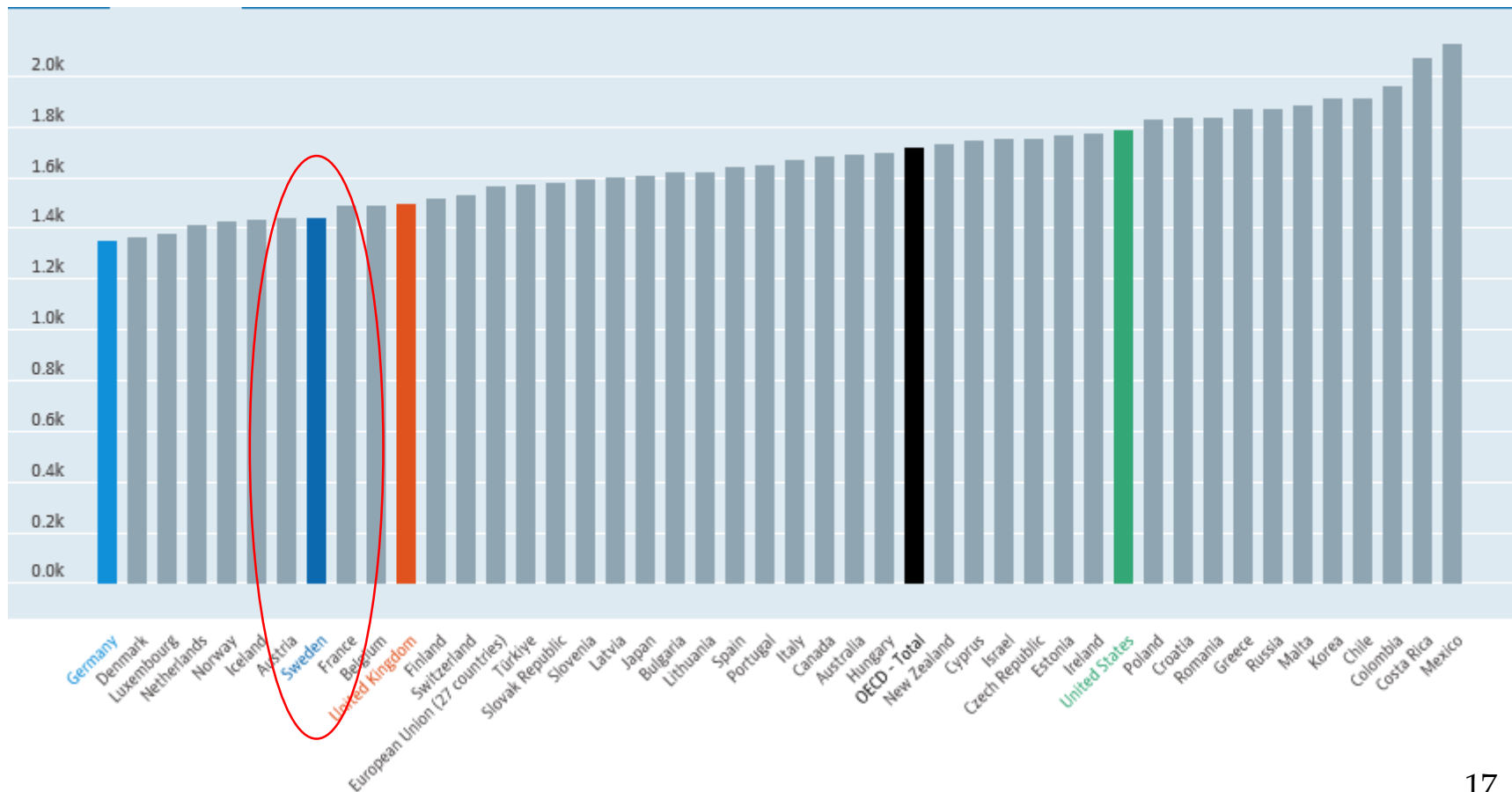
- Effektivitet och fördelning
 - Höga marginalsatser kan påverka incitament för arbete, utbildningsval och yrkesval
 - Behovsprövade åtgärder minskar kostnader men ger höga marginaleffekter
 - ”Effektivitet” kan både betyda mer och mindre offentliga åtaganden (jmf externa effekter, koordinationproblem odyl)

Välfärdsstatsdebatten

- Exempel: Frankrike och Sverige har en större välfärdsstat än USA vilket skulle kunna leda till effektivitetsförluster
- Men också billigare välfärdstjänster och mer semester vilket upplevs som bra
 - Kanske också mindre utslagning/slöseri av mänskliga resurser
- Den finansiella hållbarheten och rättvisan hos stora välfärdssystem (pensioner) en ständig fråga

Hur mycket arbetar vi?

Average annual hours worked *per person employed*, 2017-21 (OECD)

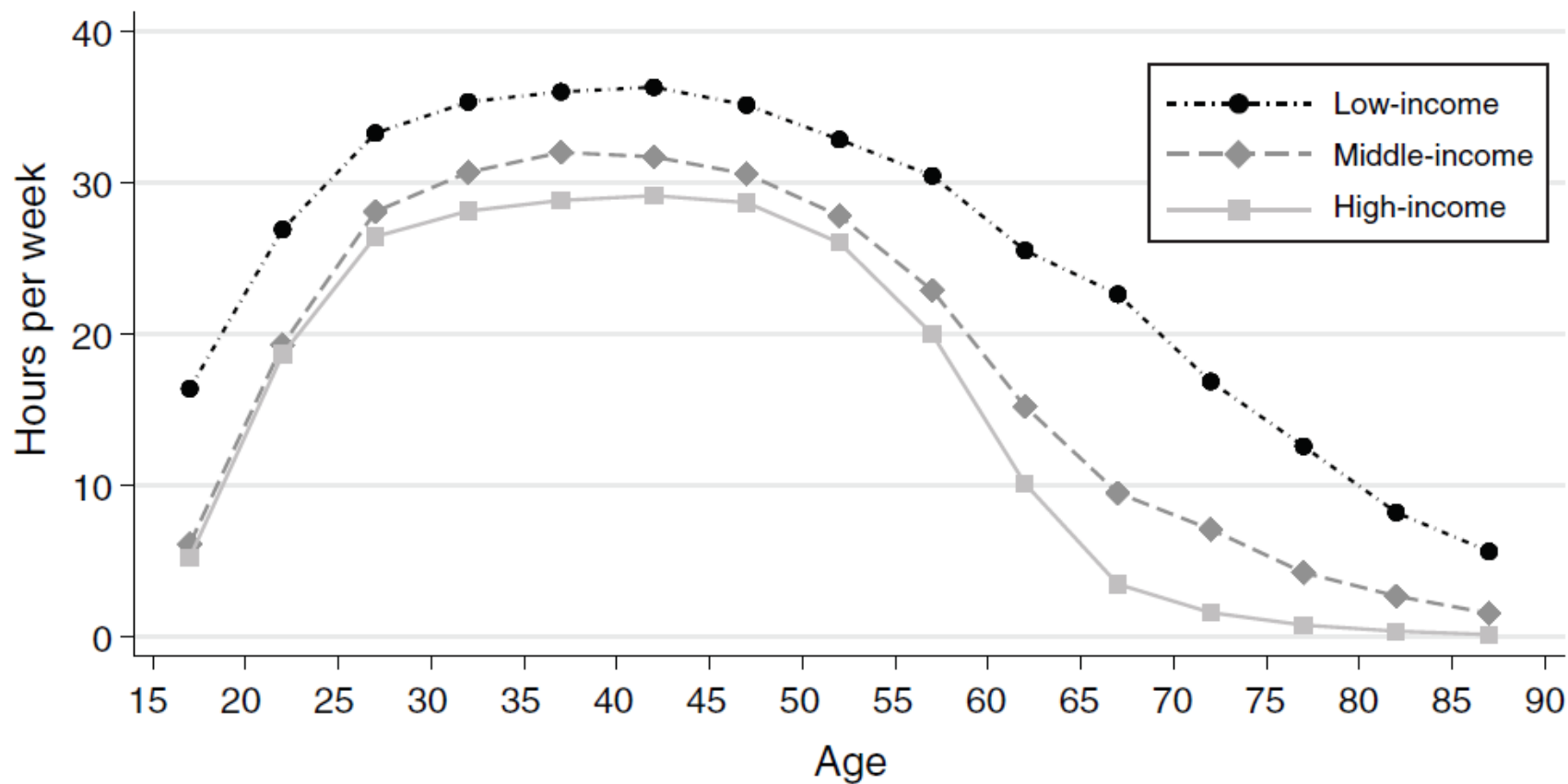
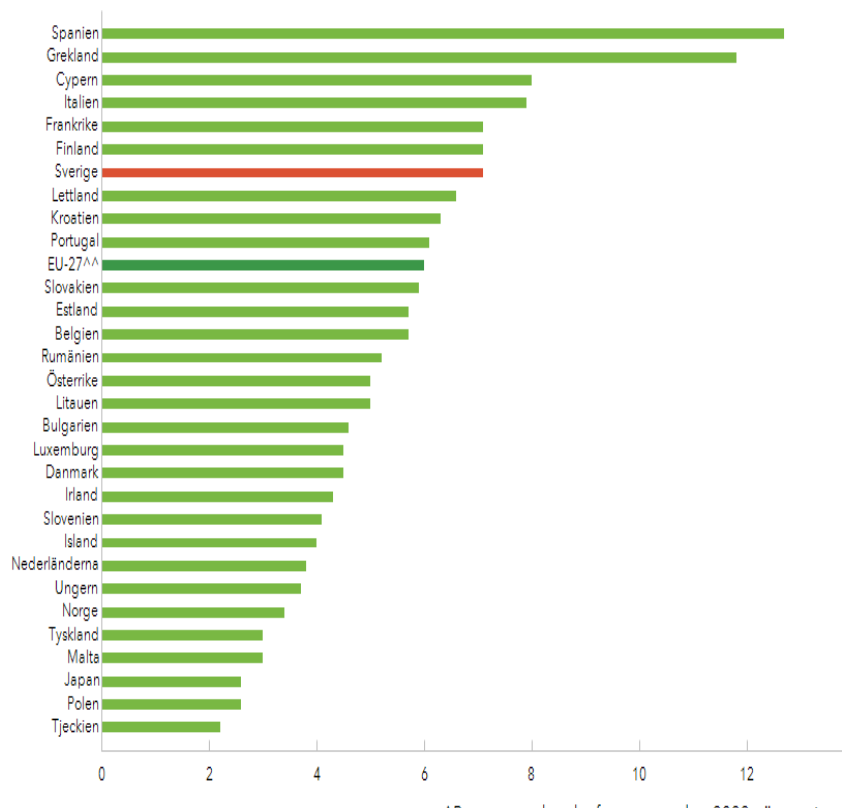

FIGURE 4. AVERAGE HOURS PER ADULT OVER THE LIFE CYCLE

Källa: Bick et al (AER, 2018)

Arbetslöshet vs sysselsättning

Arbetslöshet, 15-74 år - internationellt

Sysselsättningsgrad, 15-74 år - internationellt

Procent, 2021

Sverige ligger högt i båda. Många letar arbete samtidigt som många arbetar

Table 1: Global Competitiveness Index 2016–2017 rankings

Country/Economy	GCI 2016–2017		GCI 2015
	Rank (out of 138)	Score (1–7)	Rank (out of 140)
Switzerland	1	5.81	1
Singapore	2	5.72	2
United States	3	5.70	3
Netherlands	4	5.57	5
Germany	5	5.57	4
Sweden	6	5.53	9
United Kingdom	7	5.49	10
Japan	8	5.48	6
Hong Kong SAR	9	5.48	7
Finland	10	5.44	8

Global Entrepreneurship Index

Home / Global Entrepreneurship Index

Enterprise is a crucial engine of economic growth. Without enterprise and entrepreneurs, there would be little innovation, little productivity growth, and few new jobs.

Entrepreneurial success does not take place in a vacuum. Entrepreneurs exist in the context of their particular geography – be that their local, national, or even supranational economy and society.

This mix of attitudes, resources, and infrastructure is known as the entrepreneurship ‘ecosystem’. The Global Entrepreneurship Index is an annual index that measures the health of the entrepreneurship ecosystems in each of 137 countries. It then ranks the performance of these against each other. This provides a picture of how each country performs in both the domestic and international context.

The GEDI methodology collects data on the entrepreneurial attitudes, abilities and aspirations of the local population and then weights these against the prevailing social and economic ‘infrastructure’ – this includes aspects such as broadband connectivity and the transport links to external markets. This process creates 14 ‘pillars’ which GEDI uses to measure the health of the regional ecosystem.

2017 Global Entrepreneurship Index rankings

Show 10 entries

Rank	Country	Per capita GDP International \$ (WB)	GEI Score
1	United States	52676	83.4
2	Switzerland	54933	78
3	Canada	42104	75.6
4	Sweden	45533	75.5
5	Denmark	44005	74.1
6	Iceland	42487	73.5
7	Australia	42149	72.5
8	United Kingdom	37451	71.3

Best Countries for Business

WE THINK YOU

VI TROR DU KOMMER GILLA HUR VI JOBBAR

Berätta mer

The List

Spreadsheet

Reprints

Logo Licensing

Filter list by:

Overall

Name

Search by name

Rank	Name	GDP Growth	GDP per Capita	Trade Balance/GDP	Population
 #1	Sweden	4.2%	\$50,300	5.2%	9.9 M
 #2	New Zealand	3%	\$37,800	-3.2%	4.5 M
 #3	Hong Kong	2.4%	\$42,400	3.1%	7.2 M
	Ireland	26.3%	\$51,300	12.2%	5 M
	United Kingdom	2.2%	\$43,700	-5.4%	64.4 M

Explore the 2017 GEI interactive map

Search:

Produktionsfaktorer

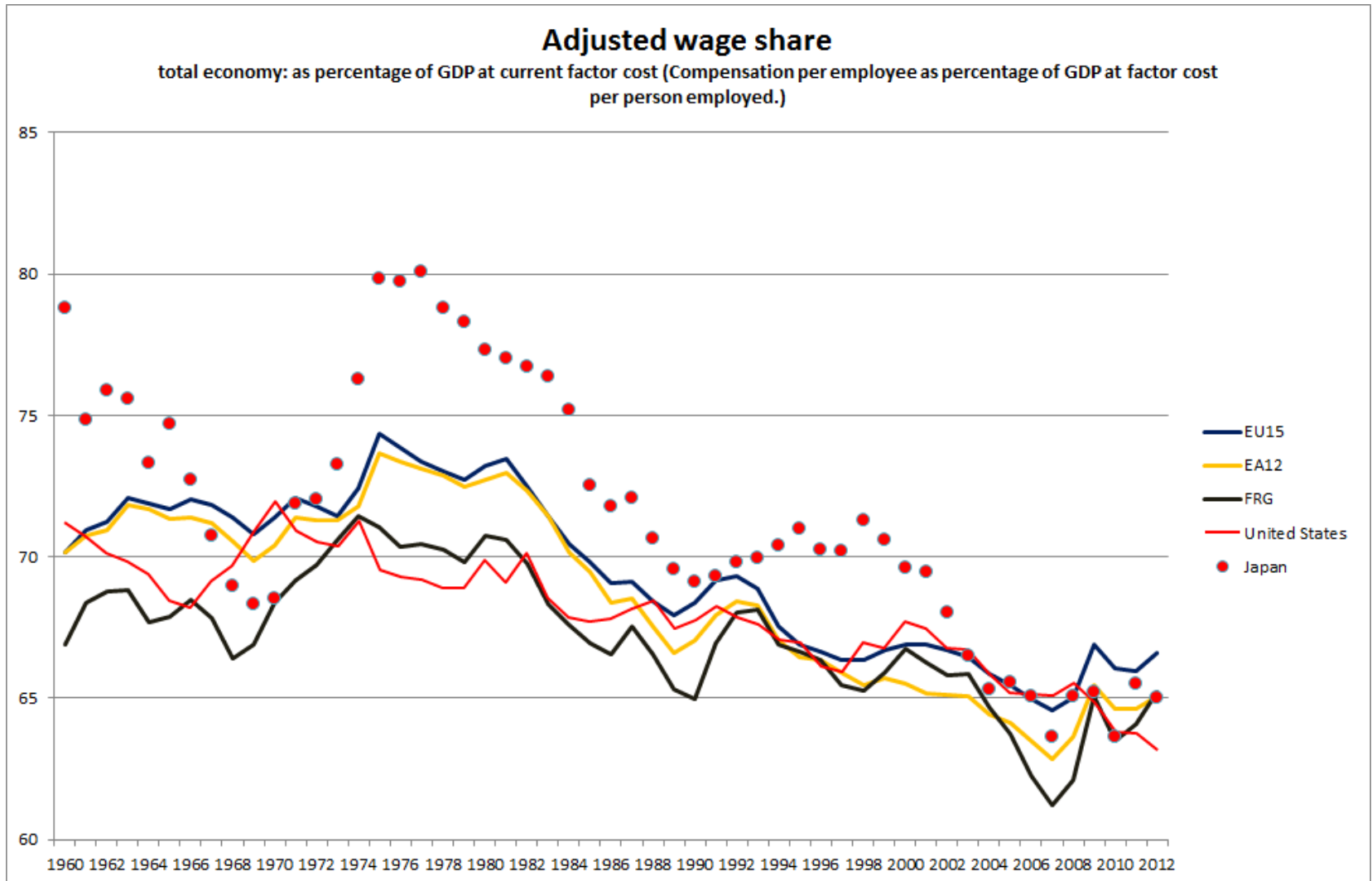
- En produktionsfaktor är en resurs som används i varu- eller tjänsteproduktionen
- Produktionsfaktorer köps och säljs på faktormarknader och priserna kallas faktorpriser
 - Produktionsfaktorernas fördelning och relativa ersättning avgör inkomstfördelningen i samhället

- Olika typer av produktionsfaktorer
 - Mark: naturresurs
 - Arbete: mänskligt arbete
 - Humankapital: värdet av bl a investeringar
arbetskraftens utbildning, kunskap och hälsa
 - Fysiskt kapital: tillverkade resurser som byggnader,
verktyg och maskiner

Faktorinkomster och inkomstfördelning

- Fördelningen av faktorinkomster visar hur totala inkomster delas upp mellan arbete, mark och kapital
- Faktorpriser sätts på faktormarknader och avgör faktorinkomstfördelningen
- Arbete får den största andelen

Arbetets inkomstandel

Marginalproduktivitet och faktorefterfrågan

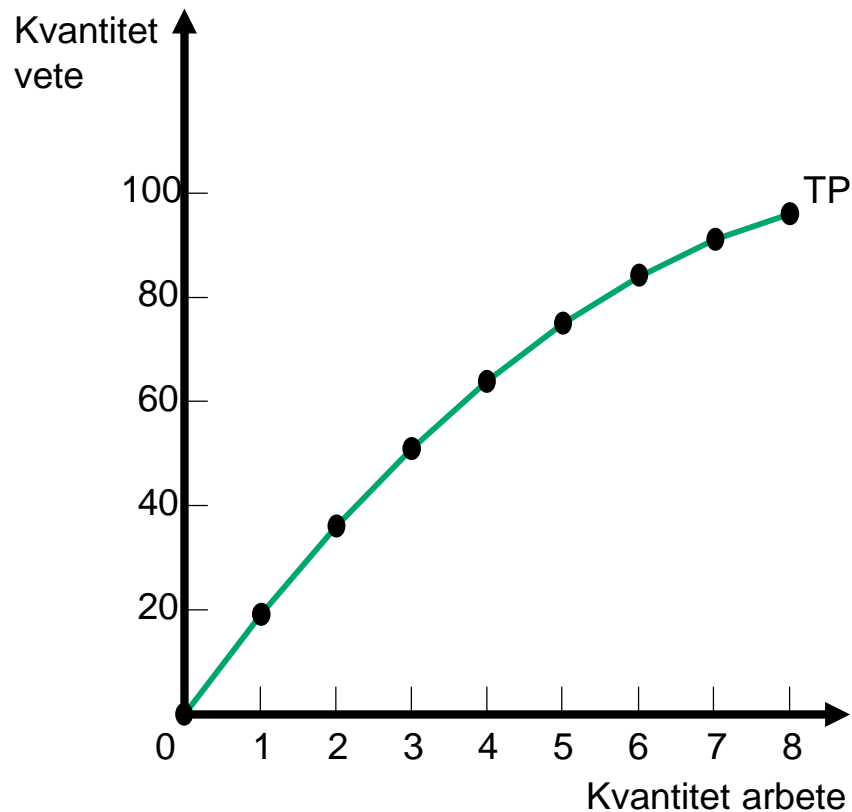
- Efterfrågan på arbetskraft beror på värdet företag har av anställda på marginalen
 - Vad är marginalnyttan av en anställd?
- Produktionsfunktionen visar hur mycket produktionen ökar – kvar att besvara är vilket värde detta har

Employment and Output for George and Martha's Farm

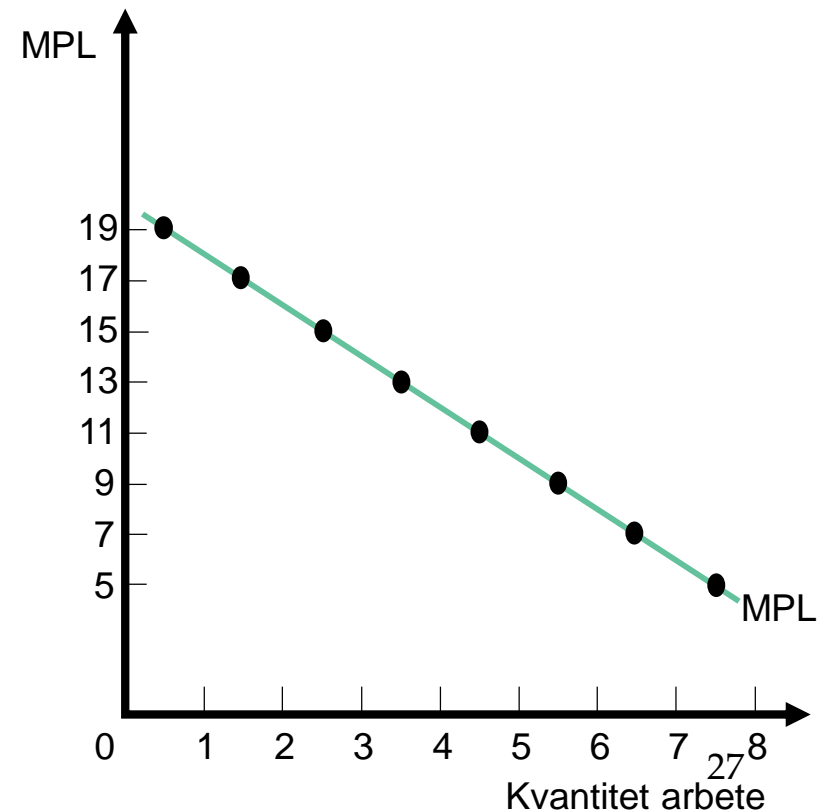
Quantity of labor L (workers)	Quantity of wheat Q (bushels)	Marginal product of labor $MPL = \frac{\Delta Q}{\Delta L}$ (bushels per worker)
0	0	
1	19	19
2	36	17
3	51	15
4	64	13
5	75	11
6	84	9
7	91	7
8	96	5

Produktionsfunktionen för George & Marthas gård

(a) Total produktion

(b) Marginalprodukten av arbete

Värdet av marginalprodukten

- På en perfekt konkurrensmarknad vinstmaximerar företag då $MC = P$
- Detta bestämmer produktionsvolymen, Q^* , vilket i sin tur avgör behovet av arbetskraft
 - Produktionsfunktionen säger hur mycket arbetskraft som krävs

- **Värdet av** marginalprodukten på arbete när P är varupriset ges av:

$$\text{VMPL} = P \times \text{MP}_L$$

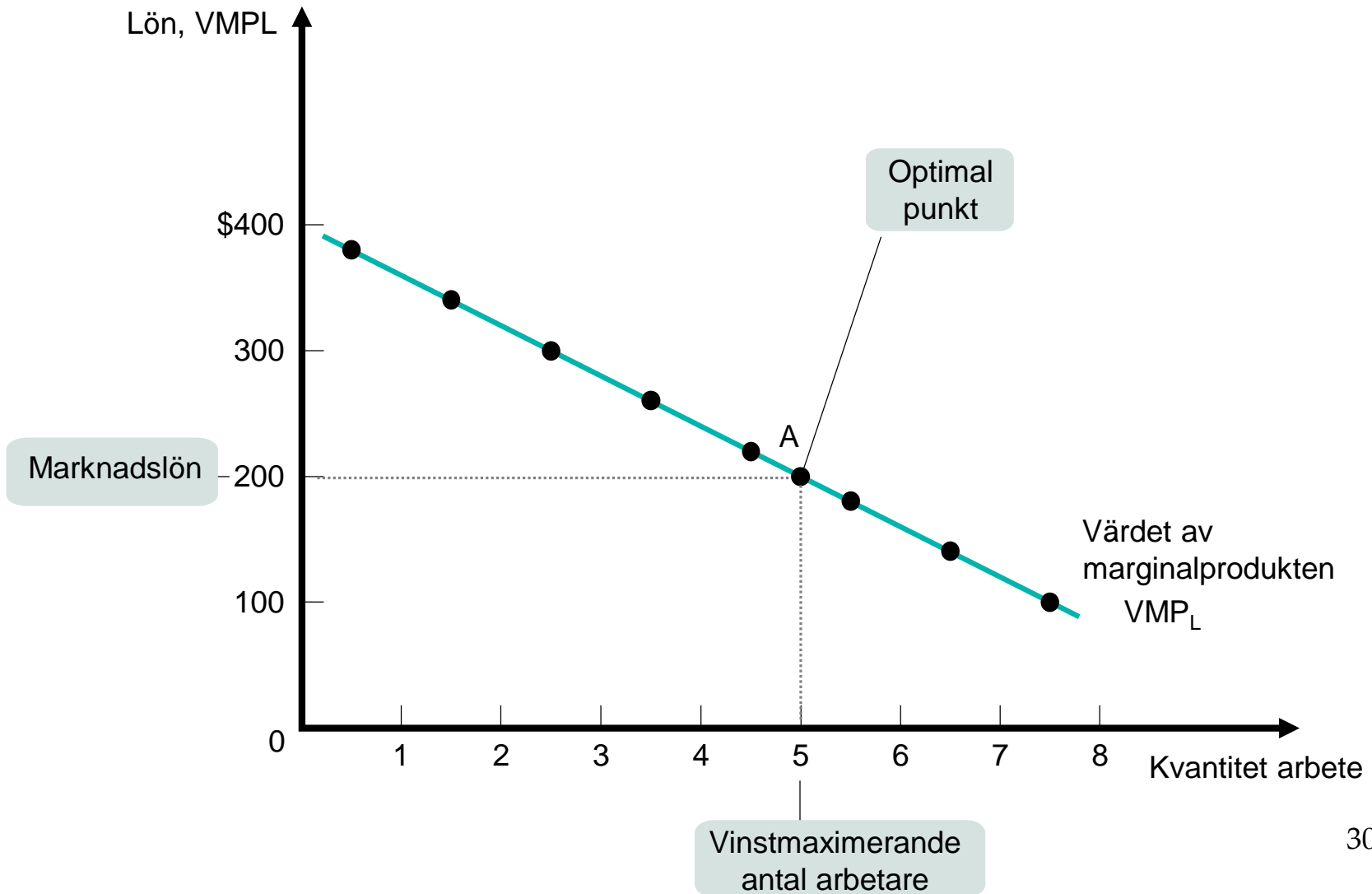
- En (pristagande) och vinstmaximerande producent använder varje produktionsfaktor x tills VMP_x på den sista enheten = faktorpriset (tex lönen)

För arbetskraft: $\text{lön} = P \times \text{MP}_L$

Generellt: $\text{faktorpris}_x = P \times \text{MP}_x$

Värdet av marginalprodukten

George & Marthas gård ($p = \$20$)

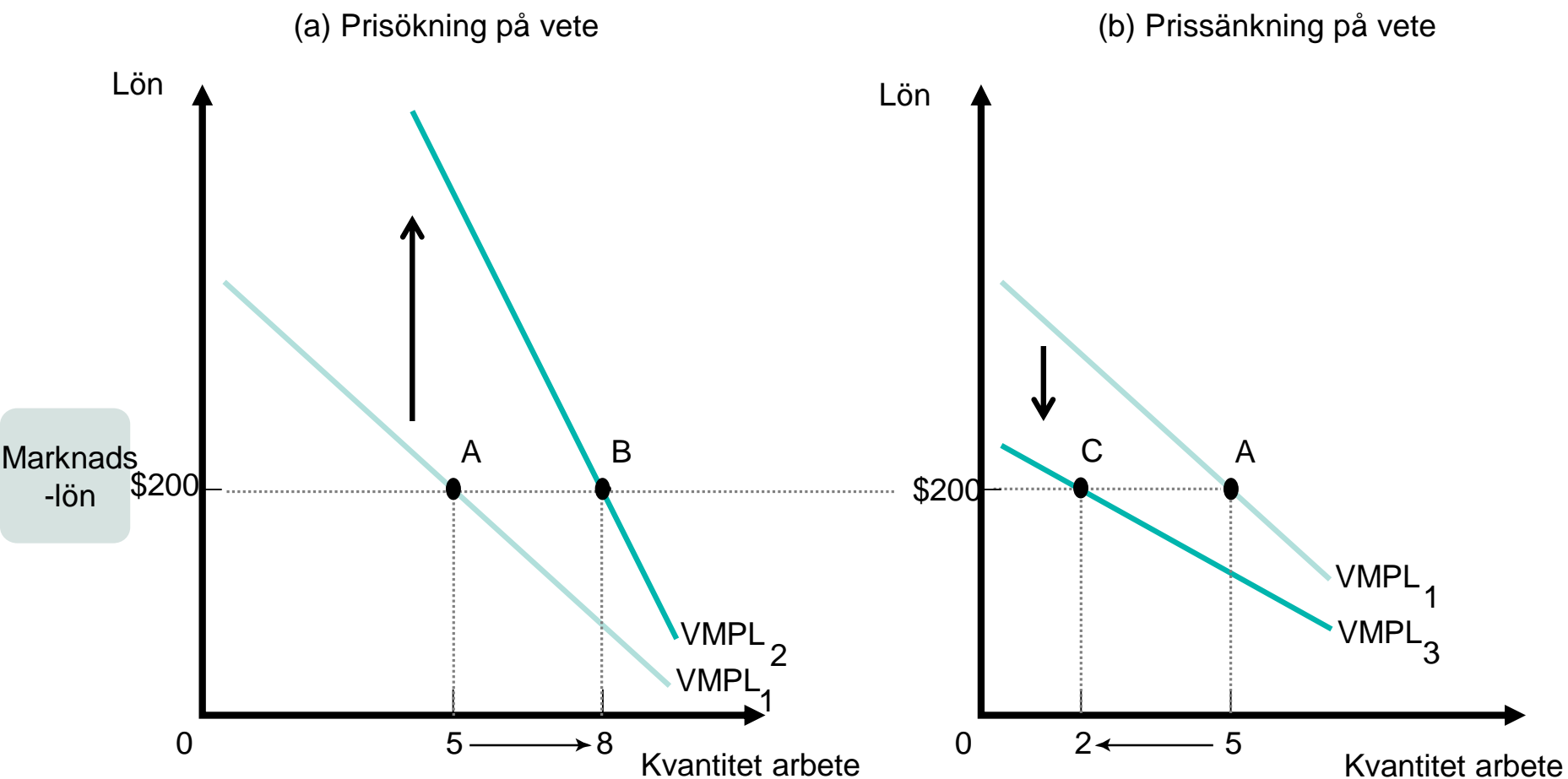
Konkurrens på varumarknaden och efterfrågan på arbete

- Vid perfekt konkurrens på varumarknaden
 $MR = P$ vilket ger $VMPL = P \cdot MP_L$
- Minskad konkurrens på varumarknaden ($MR < P$) minskar företagets efterfrågan på arbetskraft. Företaget sätter:
Marknadslön = $VMPL = MR \cdot MP_L < P \cdot MP_L$
Eftersom $MR < P$ så måste MP_L öka för att lön = $VMPL$
Eftersom MP_L är avtagande måste efterfrågan på L minska
- (Konkurrensen på arbetsmarknaden påverkar också arbetskraftsefterfrågan, men det är en annan aspekt)

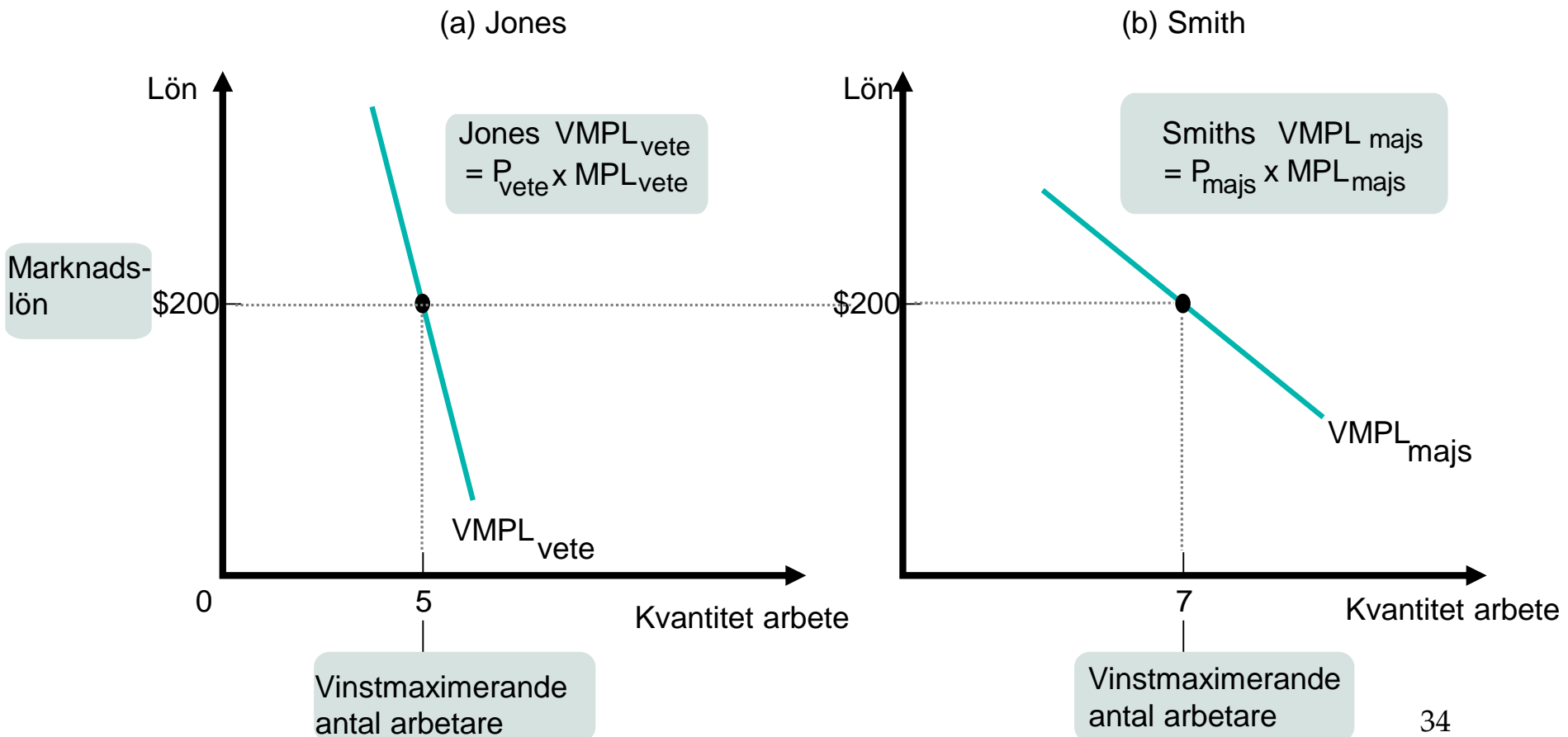
Skift i faktorefterfrågan

- Tre viktiga orsaker till skift
 - Förändringar av varupriser
 - Förändringar i utbudet av andra produktionsfaktorer
 - Förändringar i teknologi

Skift i värdet av marginalprodukten

Alla producenter möter samma lön

Efterfrågan på L på lång sikt (K är rörlig)

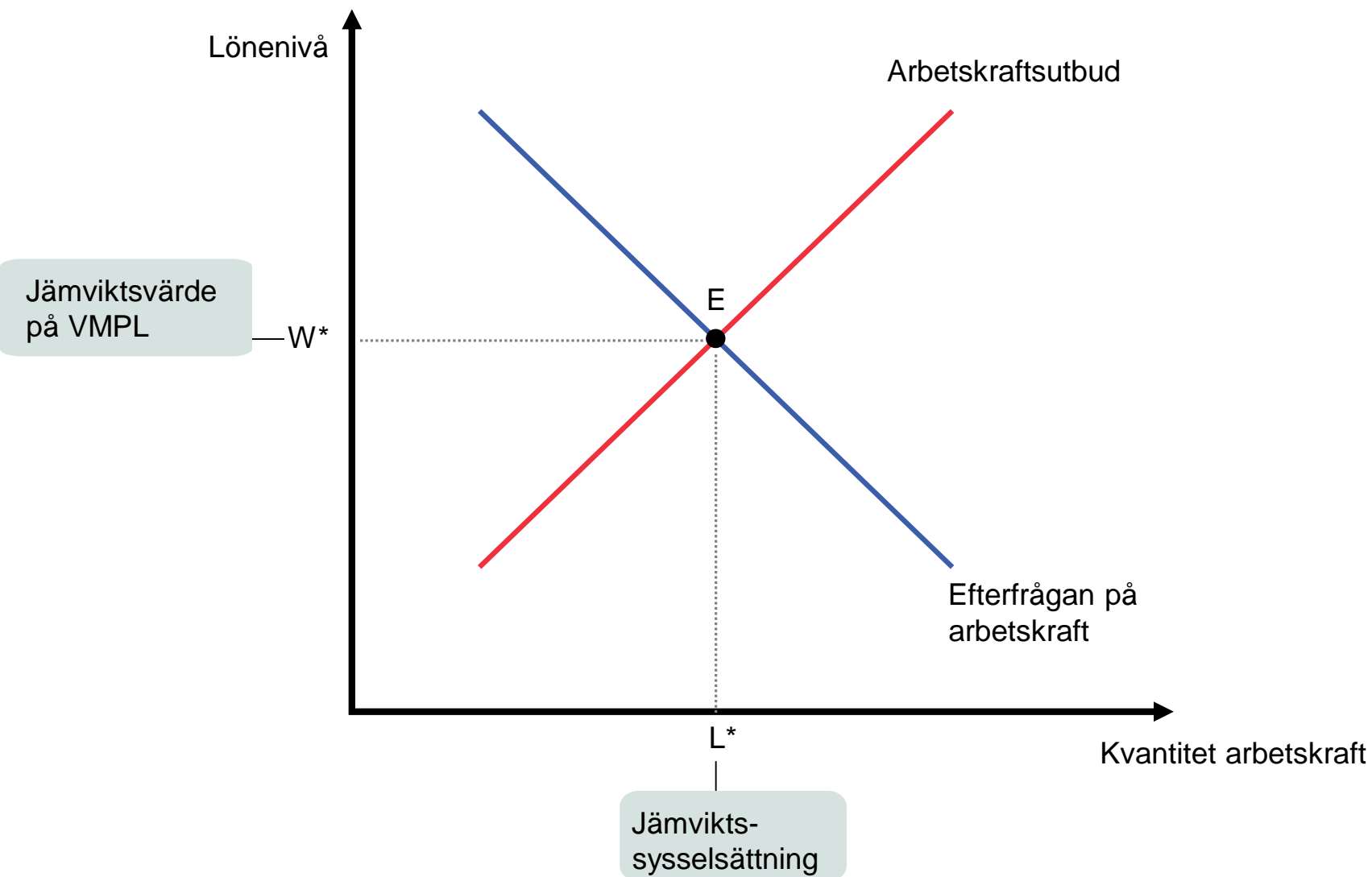
Företagets efterfrågan på L

- Efterfrågan på L är mer lönekänslig på lång sikt – den långsiktiga efterfrågekurvan är flackare

Marknadens efterfrågan på L

- Fås genom horisontell summering av företagens efterfrågekurvor (både på kort- och lång sikt)

Jämvikt på arbetsmarknaden

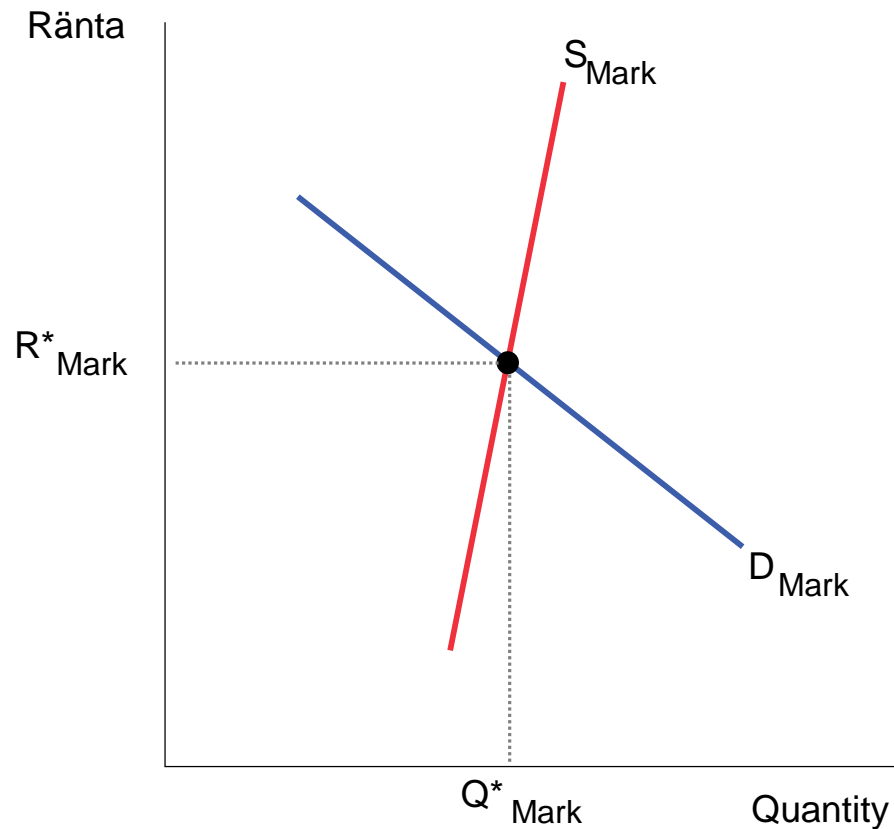

Jämvikt på arbetsmarknaden

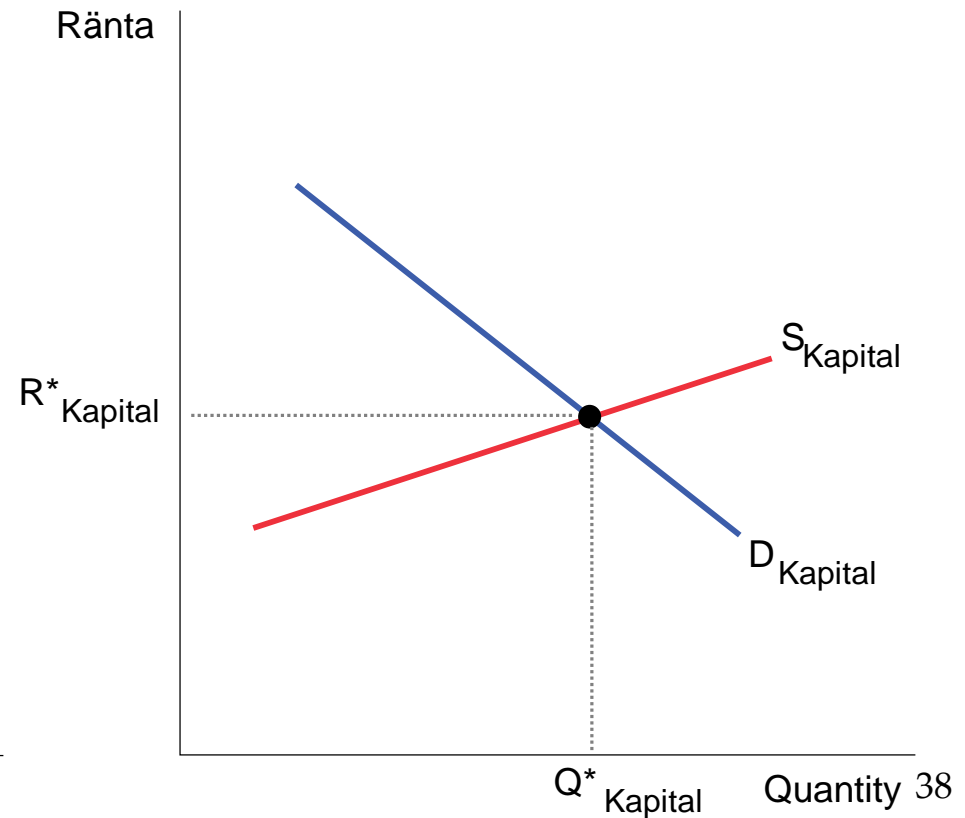
- Företag anställer tills värdet av marginalprodukten på arbete är lika med jämviktslönen
 - I jämvikt är VMPL lika för alla arbetsgivare
 - Jämviktslönen = jämvikts-VMPL, dvs det mervärde som produceras av den sist anställda på marknaden
- Effektivt då VMPL är lika för alla arbetsgivare
 - Arbetskraften kan inte användas mer produktivt på annat håll

Jämvikt på andra faktormarknader

(a) Marknaden för mark

(b) Kapitalmarknaden

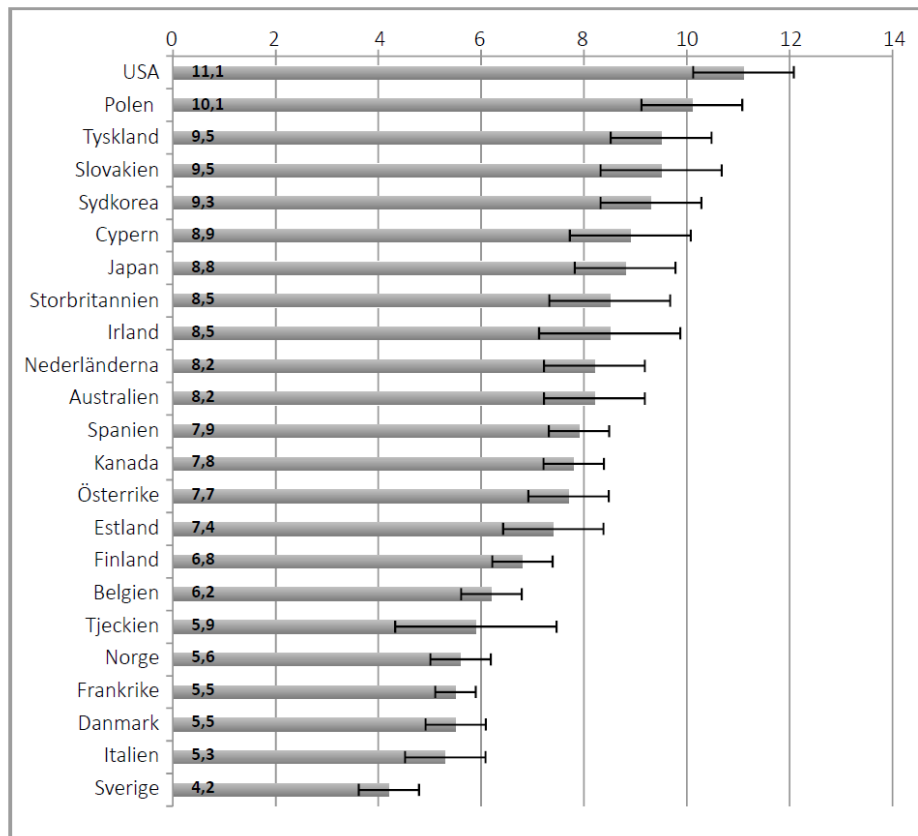
Löneskillnader

Stämmer VMPL-teorin?

- Kompenserande löneskillnader avspeglar att vissa arbeten är mindre attraktiva (takskottare, försökspersoner...)
- Olikheter i talang eller förmåga verkar belönas på marknaden
- Olikheter i humankapital verkar belönas på marknaden (t ex lönepremie för utbildning)

Stora skillnader i lönepremier mellan länder

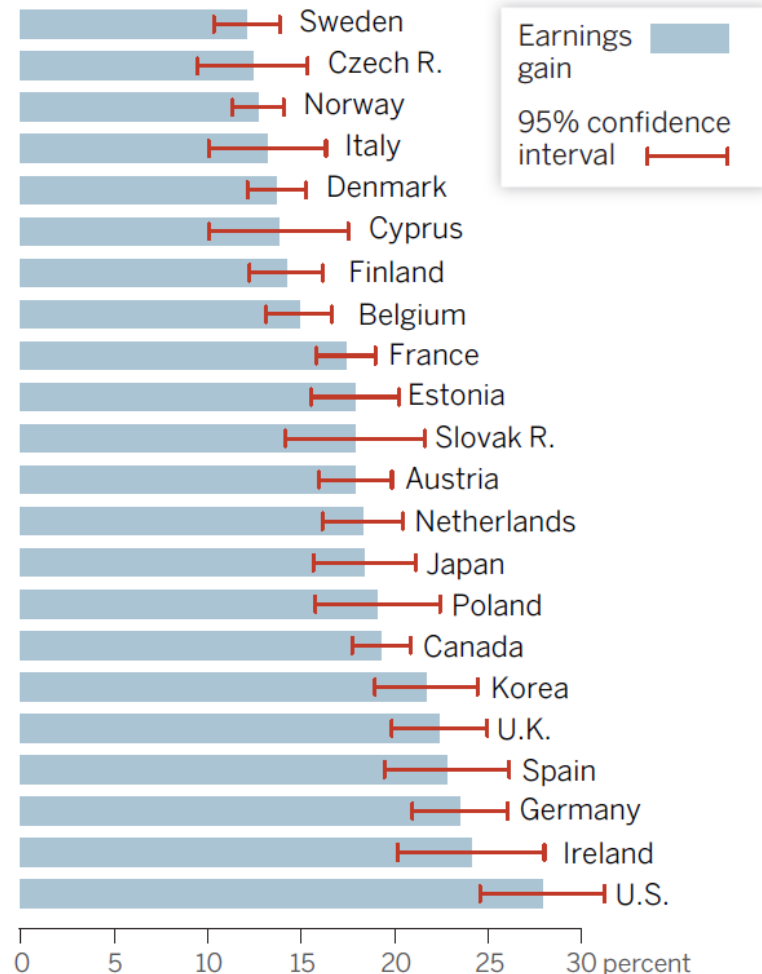
FIGUR 3: UTBILDNINGSPREMIER I 23 LÄNDER

Källa: Hanushek m fl (2015).⁵

Cross-national differences in wage returns to skills, 2011–2013

Percentage increase for a one standard deviation increase in skill

Andra förklaringar till löneskillnader

- Marknadsmakt
 - fackföreningar höjer lön, arbetsgivare kan ha lokal marknadsmakt
- Effektivitetslön
 - Lön över jämviktslönen som incitament för högre produktivitet (gör jobbet värdefullare för anställd)
- Matchning
 - en och samma person är olika produktiv hos olika arbetsgivare
- Diskriminering
 - Historiskt viktig faktor i löneskillnader
 - Konkurrens kan motverka diskriminering

Slutsats: “the marginal productivity theory of income distribution is not a perfect description of how factor incomes are determined but it works pretty well”

- Notera att teorin inte ger någon moralisk motivering till fördelningen av inkomst.

Utbudet på arbetskraft

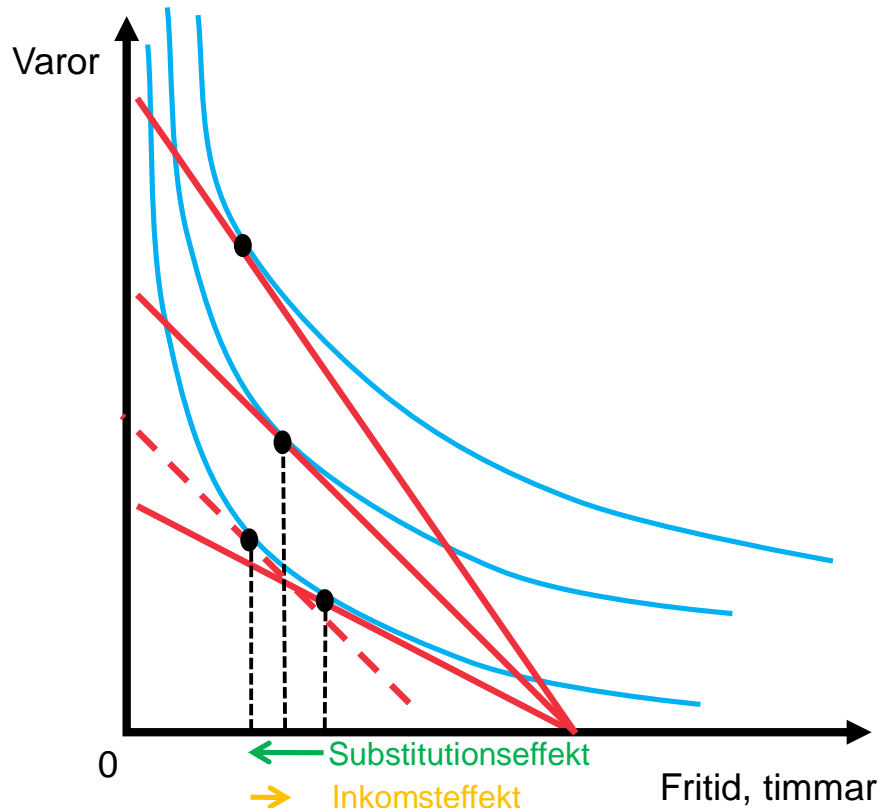
- Arbetsutbudet bestäms av hur individen allokerar sin tid mellan olika aktiviteter
 - Val mellan arbete och fritid
 - $\text{Fritid} = 24 \text{ timmar} - \text{arbetstid}$
 - Budgetlinje visar möjliga kombinationer av konsumtion av fritid och andra varor
 - Lutningen ges av $-w$ (priset på varor = 1)
 - Ändrad lön påverkar optimal arbetstid

Arbetsutbud

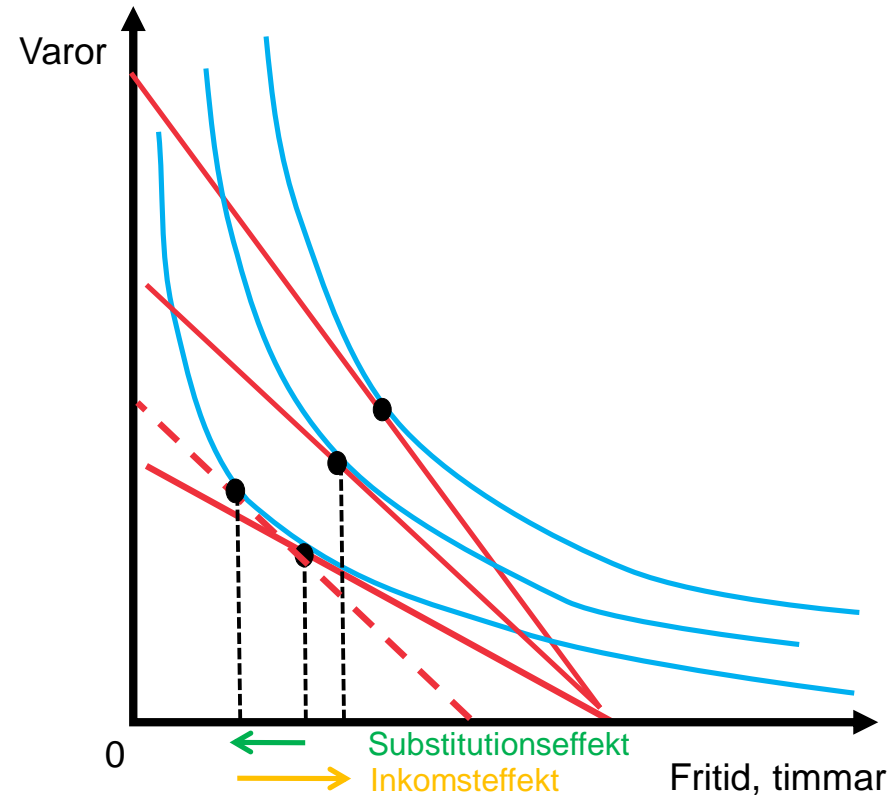
- Högre lön ger inkomst- och substitutionseffekter på individens arbetsutbud
 - Substitutionseffekten av högre lön är att individen vill arbeta mer (“köper” mindre fritid)
 - Inkomsteffekten leder till ökad efterfrågan på fritid, som är en normal vara
- Om inkomsteffekten dominerar så kan arbetsutbudet luta “bakåt”

Konsumtion och fritid

(a) Substitutionseffekten dominerar

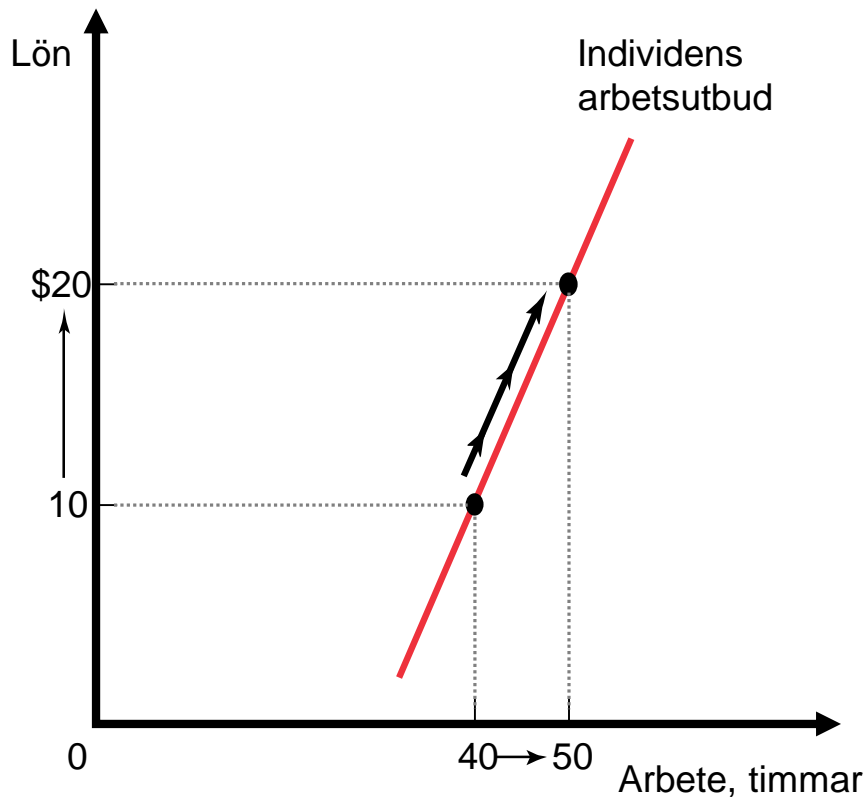
(b) Inkomsteffekten dominerar

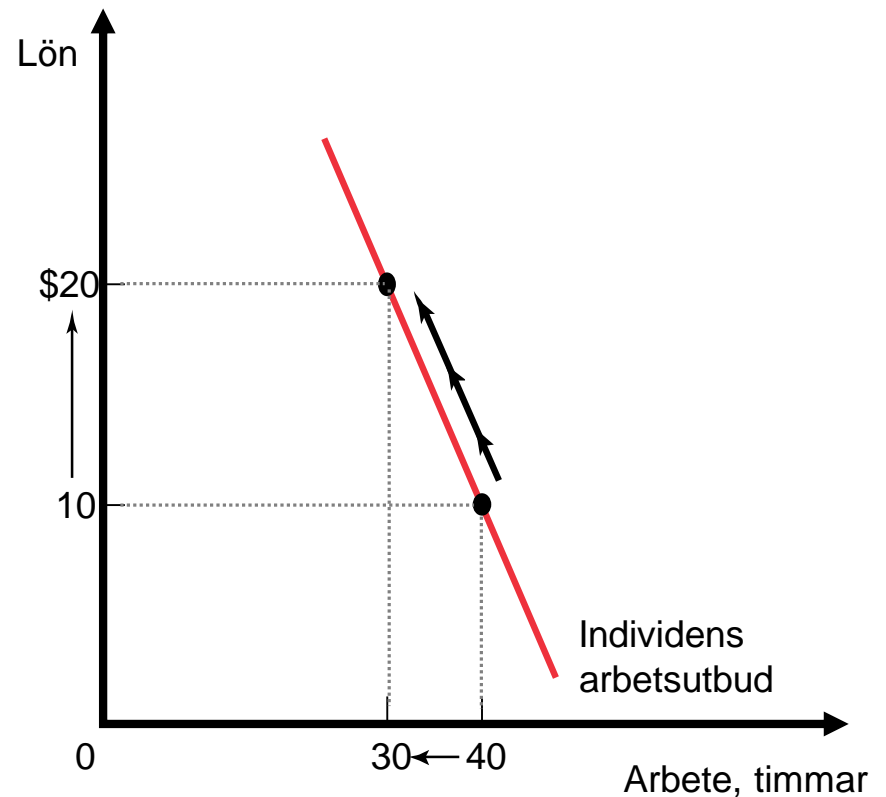
Högre lön gör fritid dyrare (brantare budgetlinje) och substitutionseffekten driver mot mer arbete. Ökad inkomst gör dock att vi vill konsumera mer fritid (normal vara)

Individens arbetsutbud

(a) Substitutionseffekten dominerar

(b) Inkomsteffekten dominerar

Utbudet på arbetskraft

- Marknadsutbudet – den horisontella summan av individernas arbetsutbud
- Några faktorer som kan skifta utbudet
 - Förändrade preferenser och sociala normer
 - Förändringar i befolkningen
 - Förändrade karriärmöjligheter
 - Förändringar i förmögenhet

DN.se EKONOMI.

måndag 18 feb 2013

Att ärva pengar är inte bra för privatekonomin – i längden.
Den som får det där extra tillskottet på kontot har en tendens
att arbeta mindre, visar tre Uppsalaforskare.

- Förvärvsfrekvens central policyvariabel
 - Effekter av olika åtgärder studeras ivrigt
 - Skatte, bidrag mm
- Löneelasticiteter skiljer sig (Jäntti m fl, 2015)
 - I Canada: 0,38 och i Australien 0,01
 - För Sverige: 0,29 för män och 0,23 för kvinnor
 - Elasticiteter skiljer mellan inkomstgrupper
 - Arbetsutbud beror även på partners inkomst
- Många andra beslut påverkar
 - Tex fastighetsskatter, fastighetspriser, arvsskatter, välfärdstjänster

Jämvikt vid perfekt konkurrens

- Efterfrågan och utbud härledda från företagen och individers optimering
 - Modellen ger full sysselsättning i jämvikt
 - Lönerna antas vara flexibla uppåt och neråt
 - Inga förhandlingar
- Är modellen en bra beskrivning av arbetsmarknaden?

Imperfekt konkurrens

Monopsoni på arbetsmarknaden

- Ett ensamt företag bestämmer lönen, många anställda utan marknadsmakt
- Monopsonisten tar hänsyn till att lönen drivs upp när fler anställs
 - Håller tillbaka efterfrågan och anställer färre till lägre lön än företag på en arbetsmarknad i konkurrens
 - Lägre lön och sysselsättning men ingen arbetslöshet
- Arbetslöshet är att vilja ha ett arbete till rådande villkor men inte finna något

Imperfekt konkurrens

Monopol på arbetsmarknaden

- Fackförening bestämmer lönen, många företag utan marknadsmakt.
- En fackförening som maximerar sitt överskott (och inte bryr sig om arbetslöshet) sätter en lön w_M som överstiger lönen vid fri konkurrens
 - Tar hänsyn till att ökat arbetsutbud driver ner lönen för alla
- Vid lönen w_M kommer en del av arbetskraften att vara ofrivilligt arbetslös

Imperfekt konkurrens

Bilateralt monopol

- En köpare och en säljare av arbetskraft
 - Båda parter har marknadsmakt – ingen är pristagare
- Kooperativt förhandlingsspel
 - Hotpunkter påverkar utfallet och beror bl a av: konjunktur, arbetslöshetsförsäkring etc
- Mer om arbetslöshet på makron